

Hárman az újoncok közül, Orsós Jancsi, Orsós Margit és Bogdán Pista.

Elment harminchét — visszajött negyvenöt

Második félév a csapi cigánykollégiumban

Az ősszel zárt kapukat találtam a csapi cigánykollégiumban. Most tárva nyitva áll az ajtó, a kollégium egyetlen lakója sem gondol arra, hogy megszökjön. Inkább gyarapodik a lakók száma. A karácsonyi szünet idejére 37 gyerek hagyta el a kollégiumot. Néhányan föltették a kérdést, hogy vissza jönnek-e a gyerekek, vagy az otthoni környezet, a család, a testvérek arra ösztönzik őket, hogy otthon maradjanak!

Nos... mind a harminchét visszajött és hozzá még nyolc. Többek közt Patról az Orsolya családból két gyerek, s így Orsolyáékól jelenleg négyen laknak — tanulnak a csapi cigánykollégiumban. Kettő az ősztől itt van már. Két otthon maradt testvérük nem járt iskolába. A karácsonyi szünetben azonban testvéreik elménybeszámolói alapján nemcsak a tanulásra kaptak kedvet, hanem a kollégiumi életre is. Eljötték. Érezték új lakók Csapiból, Zalaújlakról is, Bázakerettyéről is.

A tanév kezdete óta nagyot változott a helyzet Csapiban. Akkor a tanulók szülei közül sokan naponta megjelentek a kerítés közelében és vitték volna gyermeküket. Most pedig küldik őket Csapiba, mert látják jó helyen vannak, tanulnak, embert nevelnek belőlük.

Sok összetevője van a „hozzaállítás” ilyen alakulásának. Az egyik: a szülők előtt nyitva áll a kollégium kapuja, meghívják őket, hogy saját szemekkel lássák, hogyan élnek a gyermekek. Karácsonyfa ünnepükre szinte valamennyi gyermek szülője eljött, s nézte, hallgatta gyermekét, mert a kedves, hangulatos műsorban a kollégium valamennyi lakója szerepelt. A szülők meghatottan, elakadt lélegzettel figyelték a műsort, s némelyik ki is mondta; még csak nem is álmodott arról, hogy az ő csemetéje ilyenre képes. A gyerekek ruhákat kaptak, s amikor szünetre hazamentek, irigykedő csodálkozással figyelték őket az otthoniak, s a legtöbb szülő így vélekedett:

— Én is tudok venni a fiannak, lányomnak. S vett még egyet az mellé, amit a gyerek a kollégiumban kapott. De vett a maga gyerekének tiszta új ruhát nem egy olyan szülő is, akinek a gyereke nem kollégista.

A téli szünetben a kollégium pedagógusai valamennyi szülőt meglátogatták, s azt tapasztalták, hogy a gyerekek amolyan felvilágosító, népművelő küldetést töltenek be otthon. Mert megtanultak enni késsel-villával, otthon is kérték az evőeszközt, mert szenvedélyesen szeretnek fo-

gat mosni — haza is vihették magukkal a kollégiumban kapott fogkefét — otthon is „produkáltak” tudományukat, s kölcsön is adták fogkeféjüket testvéreiknek, akik megkóstolták a fogkrém ízét.

— Számunkra is meglepő gyorsan kovácsolódott jó kollektívává a kollégium — mondja Bán József igazgató. — Nem múlik el nap, hogy ne tapasztalánk az egymás segítésének megható, jóleső eseményeit. Gyakran előfordul, hogy az egyik fiú kitesztálja a másik cipőjét, s mire az fölkel, tiszta lábbeli várja. Csak azért, mert az neki a „haverja”. Igen, a barátja vagyok mondja a másik, s hozzáfűzi, hogy legközelebb majd ő vizsgálja a szívességét. Az egyetleneknek, kisebbeknek segítenek az ágyszásznál az ügyesebbek. Az újonnan érkezettekkel úgy gondoskodnak, mintha megbízást kaptak volna rá. Kimerik a levesüket ebédkor, ujjalk közé helyezik a kést, villát; tanítják enni őket.

A tanulmányi előmenetellel akár dicsekedhetnek is. Félévkor nem osztályoztak, az elsősök körében az elmúlt hónapokban előkészítő jellegű munka folyt, a többen ismeretelmérés és pótlás jellegű foglalkozások. De azóta már valamennyi gyerek szerzett két-három jegyet, s meglepően jó osztályzatokat, ami azt bizonyítja, hogy a megfelelő környezetben felszínre hozhatók a képességeik. Nem egy közülük olyan kezűlegységgel rendelkezik, hogy elcsodálkoznak rajta a tanárok, nevelők is.

Amikor egy-egy újságcikk megjelent, tévé-, vagy rádióriport elhangzott a csapi kollégiumról, a kezdeti gondoktól, a segítség jósándékával szinte az ország egésze megmozdult. Az első leveleket — amelyek különböző kérdésekkel érkeztek, vagy magányosok, szocialista brigádok, územek érdeklődtek hogyan segíthetnének — lefűzték, de rég nem férnének már el a levelek abban a dossziében, amelyben az elsők vannak. Kétszáz csomag érkezett a kollégium címére eddig: többségében könyv volt (kilenc-ezer kötetes könyvtára van már a kollégiumnak) ruhamezők, játékok... Könyvet küldött egy budapesti gimnazista leány, egy budapesti kirakatervező kispáros, Szarvasról, Budapestről, Győrből szocialista brigádok, územek, hivatalok, szegedi gimnazisták, s ki tudná felsorolni kik, honnan siettek a kollégium segítségére. Sok munkával jár, de leveleznek a gyerekek nyugdíjas néikkel, középiskolásokkal akik érdeklődnek diáksorkuk, eredményeik iránt.

Az épület kényelmes, meleg otthont nyújt a gyerekeknek, de körülötte van még munka bőven. A vizsgondok — mert volt idő amikor tartályokban szállították a vállalatok a vizet a kollégium számára — megoldódtak. Fűrészek már a kutak, amiből kellő mennyiségű, egészséges vizet kapnak — társadalmi munka révén. Az árammal viszont... Sem a transzformátor, sem pedig a vezeték nem ilyen terhelésre épült. Új transzformátor, új vezeték kellene.

A kastély körüli park egy részére sportpályát terveznek. A parkosításra van már vállalkozó, ugyancsak társadalmi munkában. A murakeresztúri termelőszövetkezet kétszáz köbméter sódert ajánlott fel az utak, sétányok, pályák kialakításához.

Az egyik galambok magán kispáros — amikor meghallotta, hogy sportpályát terveznek a kollégiumi parkba — elkészítette a labdarúgó pályát kapuját.

— Mire lenne még szükség?...

— Hát ami egy játszótérre kell — válaszolja az igazgató. Nem részletezi.

De hát mi is található egy játszótéren? Hinták, mászóállvány, különböző magasságú nyújtó, csúzda...

Aligha kétséges, ezek is hamarosan előteremtődnek.

Buni Géza

Házasulandók — tanácsadáson

Megyei család- és nővédelmi tanácsadó, Zalaegerszeg, Mártírok útja 8. A váróban fehér bútorok, az asztalon tarka szőttes terítő. Kellemes meleg, az asztalnál fiatal pár.

Van értelme

Félszgek, arcukon szégyenlős pir, így lépnek a beszélgető-szobába is. Alig csukódik be mögöttük az ajtó, a váróba újabb vendégek érkeznek.

— Tanácsadásra?

— Igen.

— Mit várnak tőle?

— Hát... — mondja bizonytalanul a vőlegény —, azt hiszem sok újat nem tudnak mondani. Majd meglátjuk — így kezdődik beszélgetésünk. aztán csakhamar szóbakerül a televízió emlékezetes műsora, a nem éppen jól sikerült tanácsadásról. — Reméljük itt nem úgy megy — mondják a fiatalok. A vőlegény, ő a beszéldebb, kis tündés után hozzátesszi: — Persze minden kezdet nehéz —, s hasonlatként egy új gyárat említi: a gyárban meg van minden, mégis idő kell, hogy a munka zökkenőmentes legyen.

— Azt mondják — tér vissza a témához —, hogy a tanácsadás egyetlen célja rábeszélés a fiatalokat a három gyerek vállalására.

A menyasszonyt kérdem:

— Önöknl hány lesz?

Összenéznek, mosolyognak. — Hogy hány? Azt nem tudjuk még. Erről nem, arról viszont már beszélünk, hogy jaj, mi lesz, ha nem lesz gyerekünk — így a vőlegény.

— Azt vallják, gyermek nélkül nem család?

— És azt, hogy egy gyermek, nem gyermek — válaszol határozottan a kérdésre a menyasszony.

Itt tartunk a beszélgetésben, amikor kilép a tanácsadóról az előbbi fiatal pár.

— Milyen volt?

— Érdekes — mondja a vőlegény. — A doktor úr nagyon kedves, sok hasznos tanácsot adott. Jól elbeszélgettünk — szól vissza az ajtóból.

Egyedül maradok a váróban. Számolom a percek. Huszonegy, huszonkettő, huszonhárom. Szinte egyszerre nyílik a beszélgető-szoba (nem orvosi rendelő, bútorzatában sem az!) és a bejárati ajtó.

Az előbbin mosolyogva lép ki, az utóbbin kicsit elfogódva be egy egy ifjú pár.

— Nos? — fordulok előbbi beszélgető partnereimhez.

— Érdekes volt. Alig kezdünk beszélgetni, rá kellett jönnünk, hogy bizony sok újat tud nekünk is mondani a doktor úr. Úgy alakult, hogy ő beszélt többet, de mi is kérdeztünk. Voltak dolgok, amiket nem jól tudunk, másokat nem elég pontosan. Aztán olyanok is, amiket nem gondoltunk át eléggé. Most már határozottan mondhatom:

hasznos dolog a tanácsadás — mondja a vőlegény, s a menyasszony igenlően bólint szavaira.

Tanulság az orvosnak is

A rendelési idő végén lépek ki a váróból. Másnap délelőtt visszatérek beszélgetni az orvossal. Szerencsém van, a váró üres, a lakásbútorokkal berendezett beszélgető-helyiségben dr. Hetényi Ferenc kecsereg.

— Itt ez a jelentős objektum, s még nincs kellően kihasználva. A közvélemény egyelőre arról szerzett tudomást, hogy megnyílt a család- és nővédelmi tanácsadó, és sokan azt hiszik, csak a házasságkötés előtti kötelező tanácsadást látjuk el. Kevesen vannak, akik a tanácsadó család- és nővédelmi feladatait ismernék, s eljőnnének, ha gondják, problémáik, megbeszélni valók akadnak. Bár ilyen vendégünk is volt már, de nagyon szeretnénk, ha napról napra több lenne.

A beszélgetés csakhamar a kötelező tanácsadás részleteire terelődik. Hetényi doktor elmondja, hogy a fiatalok mintegy felével nagyon nehéz megfelelő kapcsolatot teremteni. Idejönnek, mert el kell jönni, alig mutatnak valami érdeklődést, gyakran tapasztalja, nem is figyelnek szavaira. De a másik ötven százalék, az igen! Értik is érdemes itt eltölteni az időt. Az orvos nagyon sok tapasztalatot szerrethet. Olyan fiatalok, akik felvilágosultnak tartják magukat sem mindig mentesek téves ismeretektől, olykor még babonás hiedelmektől sem. Sokan vélik, hogy jól ki tudják számítani például a peteérés idejét — és rosszul számolnak. Mások viszolyognak az antibióti tablettától, mert annak esetleges mellékhatásairól (minden tízezer emberből egy-nél ha van ilyen) többet hallottak, mint hasznáról. Van, akik úgy vélik, a tabletta meddőséget okoz. Van, aki kétségekkel tele jön ide, mert azt hallotta, hogy az Ikerszülésléslből származó leánynak nem lehet gyermeke...

Ilyen, s hasonló nézetekkel találkozok az orvos, s szinte minden beszélgetés ad újabb és újabb tanulságot számára a következő beszélgetéshez. A tanácsadó egyébként — amelyhez egy orvosi rendelő is tartozik — csütörtökön délig 109 ifjú pár kereste fel — utbagazítást kapni a házasesetlehez.

Nemcsak tanácsadó

A közvélemény tekintélyes része a családtervezést a fogamzásgátlásra szűkíti le. Holott ez a sok közül csak egy eszköz a családtervezésben. Dr. Ptkovich István osztályvezető főorvos annak érzékeltesére, hogy mennyivel

többről van szó, Sauer Ignác-nak, A népesedés akadálya Magyarországon című, az 1800-as évek közepén írott munkájából idéz: „Magyarország lakóinak száma nem azért csökken, mert az újszülöttek száma kevés, hanem azért, mert a gyerekkori halandóság 51 (!) százalék.”

— Ma ott tartunk — mondja a főorvos —, ha a csecsemő az első tíz napot megéri, a szülő nagy valószínűséggel fel is tudja nevelni. De sok még a gond. Ismeretes a koraszülések számának elszaporodása, a művi vetélések minden következménye, a csecsemőhalandóság magas aránya. A családtervezés egyik eszköze, a fogamzásgátlás, például a művi vetélés megelőzésében abban segít, hogy a házastársak a beütemezett időben, a beütemezett számú gyermeket hozzák életre. De nem közbömbös a reprodukció tartalma sem, az, hogy a gyermekek egészséges családban szülessenek.

Ezért került a felvilágosítás homlokterébe az egészséges családi élet propagálása, ezért kap például egyre nagyobb figyelmet a teherbejutást megelőző gondozás, a terhesség megfigyelése, sőt egy egészen új tudományág — neonatológia — módszereinek segítségével a magzat méhenbelüli életviszonyait is vizsgálhatjuk. Ez utóbbi vizsgálat révén az orvos időben figyelmeztetést kap, arról, ha esetleg veszély fenyegeti az életet, s módja nyílik beavatkozni mind az anya, mind pedig a magzat érdekében.

— A gondozáshoz tartozik a meddőség okainak tisztázása, vagy az olyan házaspárok vizsgálata, amely házaspároknál fogamzás van ugyan, de a terhesség nem tartós. A családtervezés feladat körébe tartozik az említettekben kívül többek között a szülés utáni gondozás, amely a következő terhesség előkészítése is. A terhesség alatt, vagy a szülés után ugyanis olyan megbetegedések válhatnak nyilvánvalóvá, amelyek létéről korábban senki sem tudott, nem voltak tünetei, így vizsgálatuk, gyógykezelésük sem történt meg — most viszont sor kerülhet a gyógykezelésre.

Elmondja a főorvos, hogy mindez a tevékenység folyamatosan majd egy központban, a megyei család- és nővédelmi központban — amely a kórház nőgyógyászati osztályának része — folyik majd. A teendőket szakorvosok látják el, akiket megfelelő konzultánsok — például pszichológus — segítenek, sor kerül később genetikai tanácsadás bevezetésére is. Egyszóval a család- és nővédelmi tanácsadónak a népesedéssel összefüggő valamennyi egészségügyi feladat kezében tartása a hivatása.

Teleki Sári

A számok parancsolata

Összevonnás után a zalaegerszegi-zalalövői állami gazdaságban

A minisztériumi rendelkezés szűkszavúan ennyit rögzít: „A Zalalövői Állami Gazdaságot megszüntetem és beolvastatom a Zalaegerszegi Állami Gazdasággal egyesítem. A megszüntetett gazdaság jogutódja a Zalaegerszegi Állami Gazdaság”.

A tény rövid, tömör, mögötte azonban sok-sok számítás, széleskörű elemző munka áll, amelynek során országos szinten vizsgálták az állami gazdaságok helyzetét, gazdálkodását, s vonták le a megfelelő következtetést.

A méretekből adódóan

A számítások egy csoportjából — az állami gazdaságok érdemeire, sok tekintetben élenjáró szerepére való tekintettel is — érdemes néhányat idézni. Az állami gazdaságok egységes irányításának létrejötté idején, 1961-ben például még 252 ilyen gazdasági egység működött az országban. A következő évtizedben

viszont kétszázra módosult a számuk. Az értékelés így hangzott: „A nagyobb területű gazdaságokban jelentősen javultak a szakosítás és koncentráció feltételei, megteremtődtek a lehetőségek a nagyobb volumeneket igénylő ágazatok optimális méreteinek a kialakításához. E nagyobb méretű gazdaságok a kezdeti, általában egy-két évig jelentkező problémák után a termelési szerkezet lényeges változtatása nélkül is kedvezőbb szintet értek el, mint az országos átlag, illetve az összevonnással nem érintett gazdaságok. Nőtt a munka termelékenysége, az értékesített termékek mennyisége és minősége. A nagyobb méretek elősegítik a meglévő állatfőreheleket jobb kihasználását, megátalják a párhuzamos beruházásokat, lehetővé teszik a meglévő anyagi eszközök céljesebb felhasználását, megkönnyítik a kölcsönös előnyre járó területcseréket”.

A múlt év októberében az 1962. évi kétszázszal szemben

már 159 állami gazdaság működött az országban, köztük tizenkettő 2000 hektáronál kisebb, hatvanhatsz 2001—5000 hektár közötti, negyvenhárom 5001—8000 hektáron gazdálkodó, kilenc 8001—10 ezer hektáron, huszonegy 10 ezer—15000 hektáron működő, s egy 15000 hektárnál nagyobb területű gazdaság. S íme egy adatcsoport, amely az üzemenység, a termelési érték és a vállalati eredmény összefüggésére utal: a 100 milliónál nagyobb halmozatlan termelési értéket előállító gazdaságokban egy hektár nagyzemmi termőterületre 19 ezer 828 forint halmozatlan termelési érték, 53359 forint eszköz érték, 2016 forint vállalati eredmény jutott, s 178 forint állami támogatásban részesültek. Ugyanezek a mutatók a 30 milliónál alacsonyabb halmozatlan termelési értéket produkáló üzemekben: 8556 forint az egy hektárra jutó halmozatlan termelési érték, 36081 forint az eszköz érték, mínusz 379 fo-

rint a vállalati „eredmény”, s mindehhez hektáronként 331 forint állami támogatást is felhasználhattak...

Alacsony termelékenység

A számítások azt is mutatják, hogy az eszközre jutó nyereség a megszüntetett gazdaságokban mindössze tizedrésze volt az átvevő gazdaságok nyereségének a képezhető fejlesztési alapjuk pedig tizenhét százalékkal alacsonyabb, amely nemhogy a fejlesztéshez, de a szintentartáshoz sem volt elegendő. Hasonló az összehasonlítás az élömunka termelékenységénél is. A műszaki és adminisztratív dolgozók munkájának hatékonysága például az összes gazdaság átlagában 50 százalékkal magasabb, mint a megszüntetett gazdaságokban, s ugyanakkor a gazdasági általános költségek szintje ezekben az üzemekben 40 százalékkal haladja meg az országos átlagot... Egyszóval a számok parancsolata az összevonnás mellett szól, s ennek jegyében született meg a zalaegerszegi és a zalalövői gazdaság „házasságát” eredményező döntés is. Amit csak előmozdított az